

Inger Storli

ELDGAMLE TØYBITER I MUSEETS MAGASIN

Tekstilfragment funnet i kvinnegrav fra 800-tallet i Brennvik i Hamarøy.
Foto: Mari Karlstad, Norges arktiske universitetsmuseum.

Referanse: <https://doi.org/10.33673/OOA20241/9>

Bildene i denne boken har lisens CC BY-NC-ND 4.0, og kan kun kopieres og videreformidles i ikke-kommersielle sammenhenger, og må ikke endres eller bearbeides på noen måte.

Blant de få klesplaggene fra førhistorisk tid i Norge, finner vi en kjortel fra høyfjellet i nærheten av Lendebreen i Oppland, og en hel drakt som ble funnet i ei myr i Skjoldehamn på Andøya. Aldersmessig hører de hjemme i hver sin ende av tidsrammen for denne artikkelen, nærmere bestemt 1. årtusen e.Kr. Kjortelen fra Lendebreen er datert til perioden 230–390 e.Kr., mens Skjoldehamndrakten er datert til midten av 1000-tallet (Vedeler & Bender Jørgensen, 2013; Løvlid, 2010).

I motsetning til Skjoldehamndrakten og drakten fra Lendebreen er de aller fleste tekstilfunnene fra Norge gravfunn, og i mange tilfeller består de av fragmenter som er så små at det ikke er mulig si nøyaktig hva slags plagg de har tilhørt. Selve teksten lar seg derimot ofte typebestemme, og når det gjelder det sørlige Norge, er tekstilhistorien fra første årtusen e.Kr. for lengst skrevet (Bender Jørgensen, 1986). Funnene nord for Polarsirkelen har imidlertid aldri vært gjenstand for en samlet studie, og kunnskapen om dem er sporadisk og begrenset til enkeltfunn. Denne artikkelen er et første forsøk på å skrive funnene inn i den norske tekstilhistorien slik den er fremstilt i Lise Bender Jørgensens omfattende studie (Bender Jørgensen, 1986, s. 51–106), med hovedfokus på bindingstype, spinneretning og trådtetthet.

SKJOLDEHAMNDRAKTEN

Skjoldehamndrakten er behørig omtalt i litteraturen (Gjessing, 1938; Storm, 1999; Vedeler, 2007; Løvlid, 2009; Svestad, 2017). Drakten kom for dagen da en spade «plutselig skar bort i føttene på et lik, tullet godt inn i et ullteppe og med klærne bevart» under torvstikking på Fagernes i Skjoldehamn sommeren 1936 (Gjessing, 1938, s. 27). Politiet ble umiddelbart varslet; liket ble tatt opp og beordret gjenbegravd på kirkegården, men ordren ble ikke tatt til følge, og liket ble i stedet gravd ned igjen i myra like ved funnstedet. Dette gjorde en fagmessig dokumentasjon av funnstedet vanskelig, men ifølge finnerne var den døde lagt på et reinskinn, fullt påkledd og inntullet i et ullteppe. Under det hele lå et lag av grovt tilhogde bjørkekjepper, og på toppen var det lagt et lag med never (Gjessing, 1938, s. 28–29).

Skjoldedamdrakten med hette, kofte, skjorte og bukse. Foto: Mari Karlstad, Norges arktiske universitetsmuseum.

Selve drakten består av hette med skulderslag – en såkalt *kaprun* – samt kofte, skjorte og bukse, og tilbehøret omfatter belte, ankelbånd og ankelkluter, strømpelester og sko.

Det er mange spennende sider ved dette funnet. Undersøkelser konkluderer for det første med at det dreier seg om en mannsdrakt (Vedeler, 2007, s. 88), mens DNA-analyser indikerer at skjelettet stammer fra ei kvinne (Løvlid, 2009, s. 147–152; se også Svestad, 2017, s. 133; Svestad, 2021, s. 304). For det andre er det uklart hvorvidt kvinna var norsk eller samisk, og i en artikkel fra 2017 argumenteres det da også for at kvinna kan ha vært «både og» – det vil si at hun hadde flere identiteter, og at hun valgte hvem hun ville være – norsk eller samisk – avhengig av hvilken sammenheng hun opptrådte i (Svestad, 2017, s. 150).

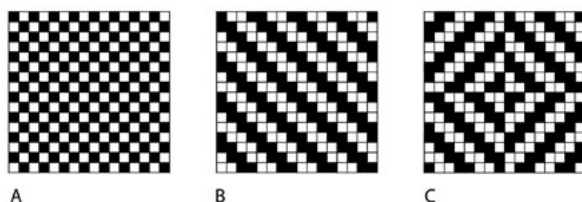
I denne sammenhengen er det ikke rom for å gå nærmere inn på alle detaljene i diskusjonen; her må vi begrense oss til et blikk på tekstilene. Med unntak av brystklaffen og kragen på skjorta, er alle de fire plaggene – hetta, kofta, skjorta og buksa – vevd i alminnelig kypert 2/2, eller *diagonalkypert*, med Z-spunnet ullgarn i renningen og S-spunnet ullgarn i innslaget. I alle plaggene er også renningstrådene fastere og tynnere enn innslagstrådene. Alle stoffene har lett skjev balanse mellom antall tråder i renning og innslag, med 10–14 renningstråder og 6–8 innslagstråder pr. cm. Stoffene varierer imidlertid i tykkelse: Stoffene i hetta og buksa er relativt tykke, stoffet i kofta er noe finere, mens det i skjorta er enda en tanke finere (Gjessing, 1938, s. 40–47; Løvlid, 2009, s. 39, 50, 81, 102). Som vi senere skal se, er dette stoffer som fantes både i Norge og ellers i Skandinavia i vikingtid.

GENERELT OM VEVNADER OG TEKSTILANALYSE

Hva betyr det så at stoffene er vevd i diagonalkypert, og hva skiller stoffer i diagonalkypert fra andre stofftyper? Og hva menes med Z- og S-spunnet garn og stoffenes balanse? For å kunne skille mellom de mange ulike vevnadene og stofftypene som finnes, benyttes ulike spesialuttrykk. For noen lesere vil disse være velkjente, mens de for andre ikke gir noen mening. Før vi går videre, skal vi derfor foreta en rask gjennomgang av de vanligste vevnadstypene og hva som legges til grunn i analyser av forhistoriske tekstiler.

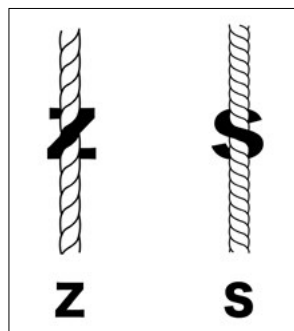
Veving er i utgangspunktet en sammenbinding av to sett trådsystemer som vekselvis går over og under hverandre, og som binder trådene sammen til et fast stoff. Det ene trådsystemet går i stoffets lengderetning og kalles varp, eller *renning*, mens det andre trådsystemet kalles veft, eller *innslag*. I et arkeologisk materiale, som gjerne består av små og fragmenterte tekstilbiter, kan det imidlertid være vanskelig å fastslå hva som er renning, og hva som er innslag.

Trådene kan krysse hverandre på mange ulike måter og danner dermed ulike *bindingstyper*. Før vi begir oss inn på en beskrivelse av disse, må imidlertid selve tråden omtales nærmere. Tråden, eller garnet, er nemlig noen ganger spunnet med venstresno, mens den andre ganger er spunnet

Eksempler på bindingstyper. Illustrasjon: Bjørn Hatteng, UiT Norges arktiske universitet.

med høyresno. De ulike spinneretningene fører til at fibre i garnet – for eksempel ull, lin eller silke – enten danner en Z-form eller en S-form. Garn spunnet med høyresno kalles derfor Z-spunnet garn, mens garn spunnet med venstresno kalles for S-spunnet garn. Spinneretningen har vist seg å variere både i tid og rom og er derfor et nyttig analyseverktøy.

Når en tekstil beskrives, skilles det mellom renningen og innslaget med en skråstrek (/), der renningstråden er angitt til venstre for skråstreken, mens innslagstråden er angitt til høyre. Betegnelsen Z/S betyr f.eks. at renningen har Z-spunnet tråd, mens innslagstråden er S-spunnet, nettopp slik som i Skjoldehamndrakten. I små tekstilfragment, der det kan påvises ulik sno i hver retning uten at man kan si hva som er renning, og hva som er innslag, settes likevel den Z-spunnede tråden på renningens plass (Bender Jørgensen, 1986, s. 13).

Spinneretninger. Illustrasjon: Bjørn Hatteng, UiT Norges arktiske universitet.

Man skiller mellom tre ulike grunnbindinger: lerret, kypert og sateng. Sistnevnte er ikke påvist i et forhistorisk materiale og vil ikke bli nærmere beskrevet her. *Lerret*, eller toskaft, er derimot både den eldste og også den enkleste bindingsformen. I lerretsvev passerer innslagstråden regelmessig over og under annenhver renningstråd, mens neste innslagstråd går omvendt over og under. *Rips* er en variant av lerretsvev der trådene i det ene systemet ligger så tett at de helt eller delvis dekker trådene i det andre systemet.

Det finnes utallige varianter av *kypert*, og den vanligste i Skandinavia i jernalderen var 2/2 kypert, også kalt alminnelig kypert eller *diagonalkypert*. Diagonalkypert 2/2 kjennetegnes ved at innslagstråden regelmessig passerer over to og under to renningstråder, og det karakteristiske diagonalmønsteret oppstår ved at neste innslagstråd forskyves et steg til høyre eller venstre. En variant av kypert er *diamantkypert*, der diagonallinjen regelmessig vendes slik at det skapes et rombeaktig mønster. Denne varianten er godt representert i det skandinaviske jernaldermaterialet.

Også trådtallet er viktig i analyser av forhistoriske tekstiler. Trådtetthet angis i antall tråder pr. cm i begge trådsystemer, og på samme måte som spinneretning skiller en skråstrek mellom trådene i hvert system, med renningstrådene til venstre for streken og innslagstrådene til høyre, for eksempel 14/12 tråder/cm. Der det ikke er mulig å fastslå hva som er renning, og hva som er innslag, plasseres ofte det høyeste tallet på renningens plass og det laveste tallet på innslagetts plass.

Trådtetthet sier noe om grovheten eller finheten på stoffet og dermed også noe om stoffets kvalitet, og eksklusive tekstiler har ofte, skjønt ikke alltid, høye trådtall. Tykkelsen på garnet og hvor hardt garnet er tvunnet, har også betydning for kvaliteten. Et annet forhold som har betydning, er det man kaller stoffets *balanse*. Stoffe som har tilnærmet likt antall tråder pr. cm i renning og innslag, har god balanse. Motsatt har stoffer med ulikt antall tråder i de to trådsystemene det man kaller skjev balanse, og en tydelig skjev balanse, med klart høyere trådtall i den ene retningen enn i den andre, er ofte karakteristisk for stoffer av fin kvalitet.

REDSKAPENE

Det er funnet en mengde tekstilredskap i kvinnegraver fra alle jernalderens perioder. Tekstilproduksjon var i det hele tatt noe av det mest tidkrevende førindustrielle mennesker kunne være involvert i. Tiden som gikk med til spinning, veving, tilpasning og sying av stoffer til en mannsdrakt som omfattet jakke, bukse, langermet skjorte, underskjorte og ankelbånd, er for eksempel beregnet til nærmere 2000 arbeidstimer (Strand, 2021, s. 175).

Det tekstilredskapet man oftest støter på i gravmaterialet, er spinnehjulet. Spinnehjulet er svinghjulet på en håndtein som ble brukt til spinning av tråd, og de fleste spinnehjulene fra jernalderen er laget av kleberstein. Selve teinen, som det ikke finnes bevarte eksemplarer av i det nordnorske materialet, var laget av tre og ble tredd gjennom et hull i spinnehjulet. Kort fortalt foregår spinning med håndtein ved at fibrene som det skal spinnes tråd av, festes til en krok eller et hakk på håndteinen. Deretter settes svinghjulet i rotasjon slik at fibrene tvinnes sammen til en tråd.

Ts.13840.1 Spinnehjul av kleberstein funnet i Harstad.
Foto: June Åsheim, Norges arktiske universitetsmuseum.

Vevsverd, noen av dem dekorerte, er vanlige i gravmaterialet fra merovingertid og vikingtid. De er som oftest laget av hvalbein, men det er også funnet vevsverd av jern. Som navnet indikerer, ligner de på sverd, og de ble brukt til å slå sammen innslagstrådene i veven.

C.2207. Vevsverd av hvalbein funnet i Hadsel kommune.
Foto: Kirsten Helgeland, Kulturhistorisk museum.

Den vevtypen som var vanligst i Norge i jernalderen, var oppstadveven. Det karakteristiske for den er at den står oppreist mot en vegg, og at vevingen skjer ovenfra og ned. Øverst ligger tøybommen som renningen festes i, og renningstrådene strammes med vevlodd, eller *kljåsteiner*, nede. I Nord-Norge er det ikke funnet rester av så gamle vever, men det er funnet mange kljåsteiner. I motsetning til spinnehjul og vevsverd er de imidlertid ikke vanlige i gravene; derimot er de funnet i hustuffer, blant annet på Borg i Lofoten (Johansen mfl., 2003, s. 143–145) og på Skålbunes i Bodø

(Olsen, 2008, s. 49). Mens kljåsteinene fra Borg inngår i et boligkompleks med funn som representerer noe av det ypperste vi kjenner fra norsk vikingtid, er hustufta på Skålbunes av det ordinære slaget. Begge steder ble kljåsteinene funnet midt i det som er tolket som husets oppholdsrom.

Ts.6696. Dekorert hvalbeinsplate funnet i Kvæfjord. Foto: Adnan Icaagic, Norges arktiske universitetsmuseum.

Ellers omfatter gravfunnene ullkammer, sakser, nåler og linhekler. Vi kan også nevne de gåtefulle hvalbeinsplatene – flate stykker av hvalbein som er skåret til i en mer eller mindre firkantet form, og som ofte er dekorert med stiliserte dyrehoder på den ene siden. Helt siden 1800-tallet har arkeologer undret seg over hvilken funksjon disse eiendommelige platene kan ha hatt, og man vet fortsatt ikke sikkert hva de ble brukt til. Enkelte hevder at de ble brukt som underlag for glatting av små klesplagg, folder eller sømmer (Owen & Dalland,

1999), og kanskje var det slik, men fortsatt står spørsmålet om hva de har vært brukt til, ubesvart.

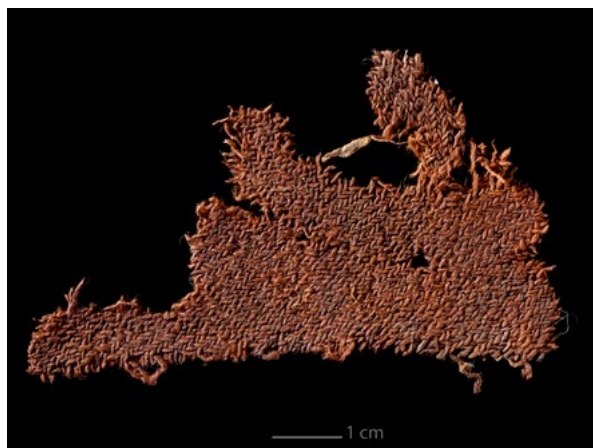
Kvinnene nordpå hadde altså alt som trengtes av utstyr for å produsere tekstiler, og funnene forteller oss at tekstilarbeid var noe kvinner både høyt og lavt på den sosiale rangstigen var engasjert i.

ROMERTIDSTEKSTILENE

I *eldre romertid* (Kr.f.–200 e.Kr.) dominerer, ifølge Bender Jørgensen (1986, s. 51–52), stoffer i diagonalkypert vevd med S/S-spunnet garn, men det finnes også et lite innslag av stoffer i diamantkypert vevd med Z/S-spunnet garn. Trådtettheten varierer stort sett fra 12–22/11–20 tråder/cm, med små forskjeller i balansen mellom renningstråder og innslagstråder.

Materialet fra *ynge romertid* (200–400 e.Kr.) røper et tydelig skifte i tekstiltradisjonen; nå dominerer stoffer i diamantkypert. Funnene omfatter også en liten andel lerretsstoffer. S/S-spunnet garn er stort sett ute av bildet og erstattet av Z/S-spunnet garn. Trådtettheten i de fleste stoffene er 12–16 tråder/cm, med 9 og 40 tråder/cm som yttergrenser, og stoffene har som regel god eller lett skjev balanse.

I Nord-Norge er det ikke funnet tekstiler fra den eldste delen av romertida. Her kom det hittil eldste kjente funnet for dagen i ei rikt utstyrt våpengrav i Bø i Steigen, som er datert til yngre romertid, ca. 250 e.Kr. Funnet omfatter rundt 20 tekstilbiter som ser ut til å stamme fra samme klesplagg. Stoffet er vevd med Z/S-spunnet ullgarn. I retningen med Z-spinning er trådtettheten ca. 16 tråder/cm, i retningen med S-spinning ca. 18 tråder/cm. Det har store partier med diagonalvirkning, der tydelige vendinger viser at det dreier seg om diamantkypert (Ts.5401L).

Ts.5401L. Fragment av diamantkypert av virringtypen funnet i mannsgav fra 200-tallet på Bø på Engeløya i Steigen. Foto: Mari Karlstad, Norges arktiske universitetsmuseum.

Alle fragmentene fra Bø-grava er klassifisert som en variant av en stofftype som var relativt vanlig i yngre romertid, og som går under betegnelsen *virringtypen* (Slomann, 1959, bilag II; Bender Jørgensen, 1986, s. 140–146). Stofftypens viktigste kjennetegn er nettopp diamantkypert vevd med Z/S-spunnet garn. Tekstilene dukket opp i Skandinavia i løpet av de første århundrene e.Kr. og ble etter hvert relativt alminnelige, før de brått forsvant rundt år 400.

Tekstiler av virringtypen var vanlige også utenfor Skandinavia. Det er delte meninger om hvor de ble produsert, men nyere studier peker særlig mot de delene av Romerriket som grenset mot de områdene i Nord-Europa som ikke var okkupert av romerne som et mulig kjerneområde. Virringtekstil var en romersk merkevare, noe som forutsatte en velutviklet og velorganisert tekstilproduksjon. Det fant man i de nordlige provinsene, blant annet i *Gallia Belgica*, som i grove trekk tilsvarte det området vi i dag gjerne omtaler som Be-Ne-Lux-landene. Derfra ble tekstilene fraktet over store avstander, ikke bare så langt nord som til Steigen, men også helt sør til Rødehavs-området (Bender Jørgensen, 1992, s. 133).

I de romerske provinsene ser klær av virringtekstil ut til å ha vært ganske alminnelige forbruksvarer snarere enn luksusvarer. Klærne var solide. De ble blant annet brukt av titusener av romerske soldater som var stasjonert langs Romerrikets grenser, og i avfallshaugene ved grensefortene er det funnet store mengder kasserte klesplagg av tekstiltypen. Soldatdrakten ser ut til å ha bestått av en tunika med oppsplittede sider og lange ermer, stramme bukser og kappe.

I Skandinavia er virringtekstil først og fremst funnet i rikt utstyrte graver, som den på Bø. Hva slags klesplagg tekstilene i Bø-grava stammer fra, er uvisst, men det er høyst sannsynlig at de tilhørte et plagg, muligens ei kappe eller en tunika, som var produsert innenfor Romerrikets grenser (Ravnå, 2014).

Funnet fra Bø er det ene av to tekstilfunn fra yngre romertid i Nord-Norge. Det andre stammer fra i ei grav på Holsøy i Vestvågøy kommune, datert til siste halvdel av 300-tallet (Ts. 6739ab). Det består for en stor del av løse

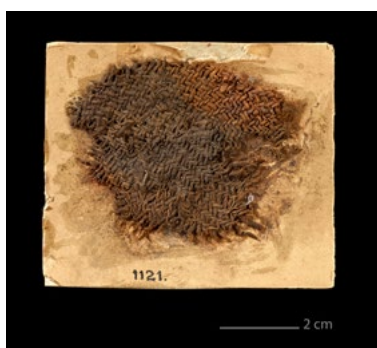
tråder og klumper som er vanskelige å analysere, men i en av klumpene skimtes deler av et lite tekstilfragment som viser 2/2 kypert med tråder av Z/S-spunnet garn. Tekstilen er imidlertid så dårlig bevart at nærmere vurdering av binding og trådtetthet ikke er mulig.

De to funnene danner naturligvis ikke grunnlag for å trekke noen vidtrek- kende konklusjoner om tekstiltradisjonen i nord i yngre romertid, men både binding og spinneretning i begge tekstilene er typisk for tekstiler som var i bruk ellers i Norge på den tida.

TEKSTILER I FOLKEVANDRINGSTIDA

Stoffene fra *folkevandringstida* (400–600 e.Kr.) har igjen endret karakter. Diagonalkypert 2/2 vevd med Z/Z-spunnet garn utgjør nå over 90 prosent av materialet, mens de Z/S-spunnede tekstilene i diamantkypert som domi- nerte i yngre romertid, knapt er representert. Trådtettheten i både renning og innslag er som regel 8–16 tråder/cm, med god balanse, men det finnes både grovere og finere tekstiler samt tekstiler med skjev balanse. I tillegg finnes det en liten gruppe fine tekstiler som har et trådtall på 36/17 tråder/ cm. Bender Jørgensen omtaler dem som luksusstoffer (Bender Jørgensen, 1986, s. 67). Det er fortsatt langt mellom lerretsstoffene; de utgjør ikke mer enn noen få prosent av tekstilene (Bender Jørgensen, 1986, s. 64). Tekstilene fra folkevandringstida omfatter også et høyt antall fragmenter av brikkevevde bånd, men disse vil ikke bli nærmere omtalt her.

Det eneste tekstilfunnet fra Nord-Norge som er datert til denne perioden, omfatter kun noen få fragment fra ei kvinnegrav på Skogøya i Steigen. Funnet er datert til ca. år 500 e.Kr. (Ts.1121). Fragmentene er fra en tekstil vevd i diagonalkypert 2/2 av entrådet Z/Z-spunnet ull av varierende tyk- kelse med kraftig sno. Trådtettheten er ca. 10/9 tråder/cm. Både binding og spinneretning i dette ene fragmentet tilsvarer dermed det som karakte- riserer over 90 prosent av tekstilene fra samme periode ellers i Norge.

(Ts.1121)
 Fragment av diagonalkypert funnet i kvinnegrav fra 500-tallet på Skogøya i Steigen. Tekstilen ble funnet sammen fire korsformede spenner (Ts.1117-1120). Foto: Mari Karlstad, Norges arktiske universitetsmuseum.

MEROVINGERTIDSTEKSTILENE

Det som først og fremst skiller materialet fra merovingertid (ca. 600–800 e.Kr.) fra tidligere perioder, er det store innslaget av lerretsstoffer; nesten 30 prosent. Andelen diagonalkypert 2/2, som nærmest var enerådende i folkevandringstida, utgjør bare rundt halvparten av materialet, mens diamanalkypert ser ut til å ha blitt vanligere igjen, med en andel på drøyt 15 prosent. Z/Z-spinning er fortsatt vanligst og er anvendt i rundt 80 prosent av alle tekstilene; ca. 15 prosent av stoffene har Z/S-spunnet garn, mens resten har andre typer spinning.

Det nordnorske materialet omfatter tekstiler fra fem graver: ei på Ytre Kvarøy i Lurøy (Ts.6378.ba, bb, og cy), ei på Ytre Elgsnes i Harstad (Ts.3071q), to på Bitterstad i Hadsel (Ts.12308 og Ts.13785) og ei på Haukenes, også i Hadsel (Ts.6362u). Materialet er begrenset, deler av det er dårlig bevart og ikke analysert. Materialet som *er* analysert, byr likevel på noen overraskelser. For det første er diagonalkypert ikke sikkert påvist; det eneste mulige fragmentet kommer fra ei av gravene på Bitterstad (Ts.13785.333). Diamantkypert er derimot godt representert både på Bitterstad og på Ytre Kvarøy.

Den andre overraskelsen stammer fra grava på Ytre Elgsnes, der det for mange år siden ble funnet et lite fragment av en tekstil som ikke har sin make i resten av materialet (Ts.3071q, se Sjøvold, 1974, s. 137–138). Fragmentet er ikke større enn ca. 2,5 x 2 cm, men det er godt bevart. Det er tettvevd med Z-spunnet entrådet garn i begge retningene. Fiberen er vanskelig å bestemme, men det kan være lin. Ellers har tekstilen tydelige striper som gir en slags folde-effekt på begge sider. Tekstilen har større sekvenser med 1/2 kypert, som vendes til 2/1 kypert, og som deretter vendes vekselvis etter tre innslag. Trådtettheten er 36–38/25 tråder/cm.

Ts.3071q. Fragment av ribbekypert funnet i kvinnegrav fra 600-tallet på Ytre Elgsnes i Harstad. Foto: Mari Karlstad, Norges arktiske universitetsmuseum.

Tekstilen tilhører en spesialtype som går under betegnelsen *ribbekypert*. Dette er den ene av to ulike måter å gi tekstil en foldet struktur på. Den andre måten er plissé, der tekstilen foldes etter at den er vevd. Plisséstoffer var vanlige i hele Sentral- og Vest-Europa på 500- og 600-tallet. Ribbekypert hadde derimot sin hovedutbredelse i de sørlige delene av Tyskland og de nordøstlige delene av Sveits. Det hører også med til historien at stoffer i plissé ble vevd både i ull og lin, mens stoffer i ribbekypert ble vevd i lin (Grömer & Rast-Eicher, 2019, s. 94), noe som også kan være tilfelle i tøybiten fra Ytre Elgsnes. De eneste funnene av ribbekypert som hittil har vært kjent i Skandinavia, er et enkelt eksemplar fra Jylland i Danmark

pluss noen få eksemplarer fra Bornholm (Bender Jørgensen, 1986, s. 62, 76–77, 166; Bender Jørgensen, 1992, s. 47; Grömer & Rast-Eicher, 2019, s. 102–103). Tøybiten fra Ytre Elgsnes er dermed den eneste av sitt slag som så langt er kjent i Norge.

Ellers inneholdt alle gravene, med unntak av den på Ytre Elgsnes, også små fragment av lerretsvev, deriblant noen med ripsvirkning. Kvaliteten varierer fra middels til meget fin, med trådtetthet på 16–40/8–30 tråder/cm (Ts.13785.1, se Cerbing, 2016, s. 68). Noen av lerretsstoffene kan være i lin, men dette er foreløpig ikke slått fast gjennom nærmere analyse av fibre.

Ts.12308.6. Diverse tekstilfragment funnet i kvinnegrav fra 700-tallet på Bitterstad i Hadsel. Flere fragment er i diamantkypert, og nederst i høyre hjørne sees to små fragment av lerretsvev med ripsvirkning. Foto: Mari Karlstad, Norges arktiske universitetsmuseum.

Ts.12308.6. Fragment av diamantkypert med stripevirkning funnet i kvinnegrav fra 700-tallet på Bitterstad i Hadsel. Foto: Mari Karlstad, Norges arktiske universitetsmuseum.

Ts.6378.bb. Fragment av diamantkypert funnet i kvinnegrav fra ca. år 700 på Ytre Kvarøy i Lurøy. Foto: Mari Karlstad, Norges arktiske universitetsmuseum.

Som nevnt ovenfor ble det funnet flere fragment av diamantkypert i gravene på Ytre Kvarøy og Bitterstad. De er alle av fine kvaliteter, med høye trådtall og tydelig skjev balanse. Flere av fragmentene fra Ytre Kvarøy har for eksempel en trådtetthet på 35–40/15–20 tråder/cm, mens de fra Bitterstad har en trådtetthet på 20–25/10–12 tråder/cm. Mønsterrapportene er noe uklare, men flere av fragmentene fra Bitterstad ser ut til å ha en rapport på anslagsvis 16–20/10. I tillegg til tydelige vendinger har de også markerte striper i vevnaden, tilsvarende det man ser i tekstiler fra Birka og Kaupang (Hoffmann 1974, s. 231, 241–242). Dette skal vi komme tilbake til senere.

I likhet med tekstilene fra eldre perioder ser merovingertidstekstilene fra nord ut til å harmonere med tekstilene lenger sør i Norge. Alle de analyserte fragmentene, både kypertstoffene og lerretsstoffene, er for eksempel vevd med ZZ-spunnet garn. Men materialet skiller seg likevel ut ved at diagonalkypert, som er vanlig ellers i Norge, foreløpig ikke er sikkert påvist. Dette kan bero på at materialet er begrenset og derfor lite representativt.

TEKSTILER FRA VIKINGTIDA

I sør skiller materialet fra vikingtid (ca. 800–1050 e.Kr.) seg ikke vesentlig fra merovingertidsmaterialet: Tøyfragmenter i lerretsvev utgjør til sammen i overkant av 40 prosent; diagonalkypert utgjør ca. 30 prosent; diamantkypert ca. 25 prosent, mens andre stofftyper utgjør resten. Nå inngår også silkestoffer i materialet.

Tekstilene i diagonalkypert 2/2 har hovedsakelig Z/Z-spunnet garn, men det finnes også en liten gruppe kypertstoffer med Z/S-spunnet garn som, i tillegg til skjev balanse, har hardt spunnet garn i renningen og mykt spunnet garn i innslaget, tilsvarende tekstilene i Skjoldehamndrakten.

Også lerretsstoffene har nesten utelukkende Z/Z-spunnet garn. Kvaliteten varierer fra meget grov (8/5 tråder/cm) til meget fin (40/10 tråder/cm), men med en konsentrasjon av stoffer med trådtetthet i området 13–20/8–18 tråder/cm og god balanse. Selv om det ikke er endelig fastslått gjennom fiberanalyser, er det Bender Jørgensens oppfatning at en stor del av lerretsstoffene er i lin (Bender Jørgensen, 1986, s. 94).

Dette er en samlet vurdering av materialet fra det sørlige Norge. Lise Bender Jørgensen har imidlertid funnet noen klare regionale forskjeller knyttet til forekomsten av diamantkypert så vel som lerretsstoffer (Bender Jørgensen, 1986, s. 91–92). I de sørøstlige delene av Norge utgjør lerretsstoffene nærmere 60 prosent, mens stoffene i diagonalkypert og diamantkypert utgjør henholdsvis 27 og 10 prosent. Hun hevder videre at den lille andelen tekstiler i diamantkypert hovedsakelig kommer fra gravplassen ved vikingbyen Kaupang utenfor Larvik samt fra Oseberg-grava og Gokstad-grava, og at typen så å si er fraværende ellers i områdene rundt Oslofjorden. I Vest-Norge er derimot innslagene av diagonalkypert og diamantkypert omtrent like store, hver på rundt 30 prosent. I motsetning til funnene fra Sørøst-Norge har de også en jevn geografisk spredning. Kvaliteten på stoffene i diamantkypert er generelt meget høy, med høy trådtetthet og et tydelig skjevt forhold mellom renning og innslag, og med ett unntak har alle Z/Z-spunnet garn. Andelen lerret er også en god del mindre i vest enn i øst og utgjør under 40 prosent av materialet.

Funnene fra nord omfatter tekstiler fra ni graver og ett løsfunn: ei grav på Meløya i Meløy (Ts.15250.1), ei på Nordland i Værøy (Ts.5252.g, n.), ei på Hagbartholmen i Steigen (Ts.5281m, n, q), to i Brennvik i Hamarøy (Ts.1364 og Ts.1370), ei på Ness, også i Hamarøy (Ts.12156), ei på Føre i Bø i Vesterålen (Ts.8968u), ei på Stave i Andøy (Ts.11765.2), ei på Hillesøy i Tromsø (Ts.15802.2) og endelig et løsfunn fra Kartfjord i Vestvågøy (Ts.10935.2).

Alle de analyserte tekstilene har Z/Z-spunnet garn, men ellers er det stor variasjon både i binding og kvalitet. Åtte av de ti gravene inneholdt lerretsstoffer av varierende typer og kvaliteter. Et par av disse har tydelig ripsvirkning, og flere har lett skjev balanse. De fleste lerretsstoffene har imidlertid god balanse og trådtetthet 10–20 tråder/cm; en mindre gruppe har trådtetthet opp mot 30 tråder/cm, mens et fragment skiller seg ut med en trådtetthet på 50 tråder/cm. Blant lerretsstoffene finnes et par fragment av silke, og det finnes muligens også noen fragment i lin, uten at det er sikkert konstatert.

Funn fra kvinnegrav på Værøy fra 800-tallet. På spennen til høyre sitter rester av to ulike lerretstekstiler (Ts.5252g.). Foto: Mari Karlstad, Norges arktiske universitetsmuseum. (Ts.5252g)

Fem av gravene inneholdt tekstiler vevd i diamantkypert. Alle er av fin kvalitet med trådtetthet på 20–42/10–14 tråder/cm og tydelig skjev balanse. I likhet med noen av funnene fra merovingertid har enkelte fragment tydelig stripeeffekt i vevnaden. Diagonalkypert er funnet i tre graver, og der ligger trådtallet på 14–20/12–14 tråder/cm.

I likhet med landet ellers omfatter også funnene fra vikingtid i Nord-Norge en liten andel silke. Funnene kommer fra en gravhaug på Ness i Hamarøy kommune, som omfatter blant annet et lite fragment av et band som er vevd av sølvaminerte silketråder, samt en liten firkantet sølvknote, et såkalt *possementarbeid*, som er montert på et lerretsstoff av silke (Ts.12156.545). Begge fragmentene er av typer som er sjeldne i Skandinavia. Den lille sølvknuten med silkestoff har foreløpig ingen kjente paralleller i Norge, mens fragmentet av sølvaminert silke har sin nærmeste parallell i et funn fra Gokstad-grava. Der er imidlertid de fine lamellene laget av gull (Vedeler, 2021).

Ts.12156.545. Liten sølvknote montert på lerretsvevd silkestoff funnet i mannsgrav på Ness i Hamarøy. Foto: Mari Karlstad, Norges arktiske universitetsmuseum.

Vurdert samlet tilsvarende andelen av lerreststoffer fra vikingtida i nord i grove trekk det en ellers finner i Norge, og dette gjelder også kvaliteten på stoffene. Når det gjelder kypertstoffene, skiller imidlertid funnene i nord seg ut fra de lenger sør ved at stoffer i diamantkypert dominerer over stoffer i diagonalkypert, slik de også gjorde i merovingertid.

BIRKATEKSTILER

Det markante innslaget av fine Z/Z-spunnede stoffer i diamantkypert fra merovingertid og vikingtid er interessant. Disse stoffene er ifølge Bender Jørgensen (Bender Jørgensen, 1986, s. 169) noen av de fineste kvalitetene vi kjenner i Norge fra førhistorisk tid, og de går under betegnelsen *Birkatypen gruppe II*. Stoffene ble definert som en egen type av Agnes Geijer (Geijer, 1938) på bakgrunn av funn fra den store gravplassen ved vikingbyen Birka i Sverige. Stoffenes viktigste kjennetegn er diamantkypert, Z/Z-spunnet tråd, høy trådtetthet og et klart skjevt forhold mellom renning og innslag.

Spørsmålet om hvor disse fine stoffene ble produsert, har vært mye diskutert, og forslagene har vært mange, men til tross for betegnelsen er det bred enighet om at birkatekstilene ikke ble produsert i Birka. Geijer selv foreslo at stoffene var frisiske, det vil si fra områdene langs Nordsjø-kysten i Tyskland og Nederland, eventuelt at de var produsert i Syria og forhandlet av frisiske kjøpmenn. Andre forslag går ut på at de enten ble produsert i Syria eller av syriske vevere bosatt i Nord-Europa eller på De britiske øyer (Ingstad, 1980, s. 89; Ingstad, 1992, s. 202–203).

Lise Bender Jørgensen er av en annen oppfatning. Hun finner nemlig noen klare forskjeller i stoffenes utbredelse i Skandinavia. Mens stofftypen har liten utbredelse i Sørøst-Norge, i Danmark og i Sverige, er den relativt vanlig i Birka og i Vest-Norge. Samtidig er det noen klare forskjeller mellom kvalitetene på tekstilene fra Birka og de fra Vest-Norge. I tekstilene fra Vest-Norge varierer trådtallet mellom 13–62/9–26 tråder/cm, noe hun mener gir grunnlag for å skille mellom tre ulike kvaliteter: en «grovere» gruppe med renningstetthet under 30 tråder/cm; en «mellomgruppe» med renningstetthet mellom 30 og 40 tråder/cm, og en «svært fin» gruppe med renningstetthet over 40 tråder/cm. I funnene fra Birka mangler

den «grovere» kvaliteten (Bender Jørgensen, 1986, s. 96–99), og Bender Jørgensen tolker dette dit hen at kun de aller beste kvalitetene, *merkevarene*, ble omsatt på markedet der. Folk langs Norges vestkyst ser derimot ut til å ha hatt tilgang til flere kvaliteter, noe hun mener tyder på at stoffene ble produsert der (Bender Jørgensen, 1986, s. 176). Man kan naturligvis ikke utelukke at det på Vestlandet ble produsert kopier av importerte tekstiler av birkatypen, slik Anne Stine Ingstad (1992, s. 203) har foreslått, og at det er årsaken til at det der også finnes flere kvaliteter, men dette er ikke et spor vi skal følge videre her.

Hvordan passer så funnene fra Nord-Norge inn i dette bildet? Som vi har sett, er diamantkypert den tekstiltypen som forekommer hyppigst både i merovingertid og i vikingtid. En sammenstilling viser dessuten at alle Bender Jørgensens tre kvaliteter er representert, og interessant nok tilhører de fleste funnene den «grovere» kvaliteten, det vil si den kvaliteten som ifølge Bender Jørgensen mangler i materialet fra Birka.

Diamantkypert fra nordnorske vikingtidsgraver.

Stoffer i diamantkypert						
Funnsted	Ts-nr.	Spinneretning	Trådtetthet	Mønsterr.	Datering	Annet
Brennvik	Ts.1364	Entrådet Z/Z	40–42/20	10/14–16	800–850	
Ytre Kvarøy	Ts.6378 bb	Entrådet Z/Z	35–40/15–20	?	Ca.700	
Brennvik	Ts.1364	Entrådet Z/Z	32–34/10–12	10/15–18	800–850	Stripeeffekt
Brennvik	Ts.1370	Entrådet Z/Z	25/10–11	28/16	900-tallet	
Hillesøy	Ts.15802.2	Entrådet Z/Z	25–30/13	?	Ca. 800	
Hillesøy	Ts.15802.2	Entrådet Z/Z	25/12–13	?	Ca. 800	Stor mønsterrapport
Bitterstad	Ts.12308.6	Entrådet Z/Z	20–25/10–12	10/16	Ca. 700	Stripeeffekt
Brennvik	Ts.1364	Entrådet Z/Z	20–22/10	10/?	800–850	Svak stripevirkning
Meløya	Ts.15250.1	Entrådet Z/Z	20/12–14	?	VT	

Ble tekstilene innført, eller ble de produsert i nord? Hadde kvinnene i nord i det hele tatt den ekspertisen som krevdes for å produsere tekstiler av fineste kvalitet, slik de for eksempel ser ut til å ha hatt på gården

Hopperstad i Vik i Sogn? Gravfunnene derfra tyder i alle fall på at det foregikk en omfattende tekstilproduksjon på gården. Liv Helga Dommasnes og Alf Tore Hommedal (2016, s. 138–139) argumenterer for at enkelte av gårdens kvinner kom langveis fra, og at noe av det de brakte med seg til Vestlandet, var ekspertise innen tekstilarbeid. Dersom dette er riktig, lå alt til rette for at produksjon av de fine birkatekstilene kunne finne sted der. Kan dette ha vært tilfelle også i nord? Likhetsstrekkene mellom gravgodset i nordnorske og vestnorske graver er i alle fall så mange at det ikke er utenkelig. Vi skal selvsagt ikke utelukke at det relativt høye innslaget av diamantkypert-stoffer i vårt materiale kan være resultat av utveksling, men dersom det er slik at forekomsten av de «grovere» kvalitetene sier noe om hvor stoffene ble laget, slik Bender Jørgensen hevder, må vi kanskje – uten at vi i denne sammenhengen skal trekke det for langt – åpne for at det også i nord ble produsert tekstiler av birkatypen.

Det har vært reist spørsmål om hvorvidt det var mulig å produsere stoffer av finere kvalitet på oppstadvever. Oppsettingsborder, som er karakteristiske for oppstadvev, viser imidlertid klart at birkatekstilene *ble* vevd på oppstadvever. Bender Jørgensen viser dessuten til at oppstadvever ikke lenger var i bruk i de sydlige delene av Europa i den aktuelle perioden, noe hun mener støtter argumentet om at de fine diamantkypertstoffene som går under betegnelsen birkatypen, i realiteten ble produsert i de vestlige delene av Norge (Bender Jørgensen, 1986, s. 176).

KLÆRNE

De fleste tekstilfragmentene vi har omtalt, skriver seg fra ulike klesplagg, men hvilke plagg det kan ha vært, er det vanskelig å si noe sikkert om. Skjoldehamndrakten består som tidligere nevnt av hette, kofte, skjorte og bukse. Vi vet ikke om dette er representativt for hvordan nord-mennene gikk kledd i vikingtid, men både arkeologiske funn og studier av klesdrakter på ulike bildevevnader, blant annet tekstiler fra Oseberg-grava og Bayeux-teppet, tyder på at mannsdrakten gjennom store deler av jernalderen besto av ulike kombinasjoner av skjorte eller kjortel, bukse og kappe.

Standardplagget i jernalderens kvinnedrakt var den såkalte peploskjolen. I eldre jernalder ble for- og bakstykket ganske enkelt holdt sammen av spenner ved skuldrene, men i yngre jernalder ble kjolen utstyrt med seler. Under kjolen hadde kvinnene gjerne en langermet underkjole eller ei skjorte, og over kjolen kunne hun ha et sjal eller ei kappe. Både menn og kvinners påkledning omfattet altså minst to eller tre ulike plagg. Det kommer derfor ikke som noen overraskelse at enkelte graver også i vårt distrikt inneholder flere ulike typer tekstiler.

Tekstilene er ofte bevart i rusten på spenner. Bildet viser ulike tekstiltyper bevart i nålefestet til ei spenne funnet på Hagbartholmen i Steigen. (Ts.5281.m). Foto: Mari Karlstad, Norges arktiske universitetsmuseum.

Ryggknappspenne fra Bitterstad i Hadsel. (Ts.13785). Foto: Mari Karlstad, Norges arktiske universitetsmuseum.

Tekstilene er ofte bevart i rusten på spenner som kvinner var utstyrt med, og av den grunn stammer nesten alle tekstilfunnene våre fra kvinnegraver. Ei av dem er grava på Bitterstad fra ca. år 700, der det er funnet minst to forskjellige tekstiler. Den ene er et lerretsstoff med trådtetthet 30/20 tråder/cm; den andre er et stoff i diamantkypert med trådtetthet 20–25/12 tråder/cm (Ts.12308 og Ts.13785). Den lerretsvevde teksten satt på baksiden av ei ryggknappspenne. Er det rester etter ei skjorte eller en underkjole? Og skriver stoffet i diamantkypert seg fra peploskjolen?

I Brennvik i Hamarøy er det funnet tekstiler i to graver. Den ene er datert til første halvdel av 800-tallet, og i rusten som hadde dannet seg på baksiden av ei spenne, ble det funnet fragment av hele fire ulike tekstiler: to typer diamantkypert, begge av meget fin kvalitet, samt to ulike kvaliteter i lerret – den ene med kraftig ripsvirkning (Ts.1364). Kan dette være

Ts.1364. Fragment av fire ulike tekstiler funnet i kvinnegrav fra 800-tallet i Brennvik på Hamarøy. Foto: Mari Karlstad, Norges arktiske universitetsmuseum.

rester etter en kjole, ei skjorte eller en underkjole, ei kappe og et sjal? Den andre grava er rundt hundre år yngre, fra første halvdel av 900-tallet. Der ble det funnet tre ulike tekstiler: en i ripsvevd lerret, en i diagonalkypert og en i krystallkypert (Ts.1370).

SAMMENFATNING

Vi så innledningsvis at tekstilene i Skjoldehamndrakten er av velkjente typer. Dette gjelder også resten av tekstilene fra Nord-Norge. Jernalderens tekstiltradisjon i nord ser i det hele tatt ut til å følge trendene både i Norge

Fragment av tre ulike tekstiler funnet i kvinnegrav fra 900-tallet i Brennvik på Hamarøy. (Ts.1370). Foto: Mari Karlstad, Norges arktiske universitetsmuseum

og ellers i Skandinavia. Vi har imidlertid støtt på et par overraskelser. Den ene er fragmentet av ribbekypert fra Ytre Elgsnes, som foreløpig er det eneste funnet av sitt slag i Norge. Den andre er overvekten av fine stoffer i diamantkypert av birkatypen i merovinger- og vikingtid. I motsetning til funnene ellers i landet dominerer denne stofftypen i begge periodene. Det kan naturligvis skyldes at materialet er begrenset og dermed lite representativt, men dersom det avspeiler faktiske forhold, åpner det for noen spennende perspektiver.

Som tidligere nevnt er det ulike oppfatninger om hvor disse stoffene ble produsert, men Lise Bender Jørgensen har argumentert for at de ble produsert i det vestlige Norge. Hun viser på den ene siden til at stoffer vevd i diamantkypert forekommer langt hyppigere og er jevnere spredt på Vestlandet enn de er både i Øst-Norge og ellers i Skandinavia. Materialet

fra Vestlandet omfatter dessuten en kvalitet som tidligere ikke er påvist noen andre steder, og som er en tanke grovere enn de ellers kjente birkatekstilene. I vårt materiale er alle Bender Jørgensens kvaliteter representert, inklusive den litt «grovere» kvaliteten. Det er ikke ensbetydende med at det ble produsert birkatekstiler nord for Polarsirkelen, men vi kan på nåværende tidspunkt heller ikke utelukke den muligheten.

Takk

til arkeolog Synnøve Thingnæs, som har analysert tekstilfragmentene, og til tekstilkunstner Hilde Hauan Johnsen for gode tilbakemeldinger og nyttige kommentarer. Eventuelle feil og feiltolkninger er utelukkende forfatters ansvar.

REFERANSER

- Bender Jørgensen, L. (1986) *Forhistoriske tekstiler i Skandinavien*. Prehistoric Scandinavian Textiles. København: Det kongelige nordiske oldskriftselskab.
- Bender Jørgensen, L. (1992) *North European Textiles until AD 1000*. Århus: Aarhus University Press.
- Cerbing, M. (2016) *Arkeologiske utgrävningar av båtgravar och gravhögar, Bitterstad, Hadsel kommune, Nordland*. Tromsø: Tromsø Museum – Universitetsmuseet. Arkeologiske rapporter 2016.
- Dommasnes, L. H. og Hommedal A. T. (2016) One thousand years of tradition and change on two West-Norwegian farms AD 200–1200. I Dommasnes, L. H., Gutschmiedl-Schumann, D. og Hommedal, A. T. (red.) *The Farm as a Social Arena*. Münster: Waxmann. 127–169.
- Geijer, A. (1938) *Birka III. Die Textilfunde aus den Gräbern*. Uppsala: Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien.
- Gjessing, G. (1938) Skjoldehamndrakten: En senmiddelaldersk nordnorsk mannsdrakt. *Viking 1938*, vol. 2, 27–81.
- Grömer, K. og Rast-Eicher, A. (2019) To pleat or not to pleat – an early history of creating three-dimensional linear textile structures. *Annalen des Naturhistorischen Museums in Wien, Serie A*, 121, 83–112.
- Hoffmann, M. (1974) *The warp-weighted loom: Studies in the history and technology of an ancient implement*. Oslo: Robin and Russ Handweavers.
- Ingstad, A. S. (1980) «Frisisk klede»? En diskusjon omkring noen fine tekstiler fra yngre jernalder. *Viking XLIII*, 81–95.
- Ingstad, A. S. (1992) Tekstilene i Osebergskipet. I Christensen, A. E., Ingstad A. S. og Myhre, B. *Osebergdronningens Grav; Vår arkeologiske nasjonalskatt i nytt lys*, 176–208. Oslo: Schibsted.
- Johansen, O. S., Kristiansen, K. og Stamsø Munch, G. (2003) Soapstone artefacts and whetstones. I Munch, G. S., Johansen O. S. og Roesdahl E. (red.): *Borg in Lofoten: A chieftain's farm in North Norway*. Arkeologisk skriftserie 1. Lofotr – Vikingmuseet på Borg, Lofoten Trondheim: Tapir Academic Press, 141–158.
- Løvlid, D. H. (2009) *Nye tanker om Skjoldehamnfunnet*. Upublisert masteroppgave i arkeologi. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Løvlid, D. H. (2010) Skjoldehamnfunnet i lys av ny kunnskap: En diskusjon om gravlegging, funnets etniske tilknytning og personens kjønn og sosiale status. Skjoldehamnfunnet i lys av ny kunnskap.pdf (ceilingpress.com) 14.10.2021.
- Olsen, M. (2008) Jernalderstrukturene på Flaten. I Arntzen, J. E., Grydeland, S. E., Hole, J. T. og Olsen, M. (red.) *Fra Steinalder til jernalder på Skålbunes*:

- RV 17-prosjektet på Tverlandet, Bodø kommune, Nordland*. Tromsø: Tromsø Museums rapportserie nr. 37, 36–52.
- Owen, O. og Dalland M. (red.) (1999) *Scar. A Viking Boat Burial on Sanday, Orkney*. East Linton: Tuckwell Press in association with Historic Scotland.
- Ravnå, P. B. (2014) «Hva har romerne noen gang gjort for oss i Nord-Norge?» Om mulige forbindelser mellom Romerriket og det nordligste Norge. I Aspaas, P. P., Alberg, S. og Nilsen, F. (red.) *Rara Avis in Ultima Thule. Libellus fesivus Sunniviae des Bouvrie dedicatus / Festschrift for Synnøve des Bouvrie*. Nordlit, Vol. 33, 2014, 191–204. Tromsø: Universitetet i Tromsø. <https://doi.org/10.7557/13.3176>
- Ravnå, P. B. (2020) Nordland og Europa på romernes tid. I Ravnå, P. B. og Tveit, M. (red.) *Nord og verden: Utveksling av impulser, fra Romerriket til Den europeiske union*, 165–179. Stamsund: Orkana Akademisk.
- Sjøvold, T. (1974). *The Iron Age Settlement of Arctic Norway*. Tromsø: Tromsø Museums Skrifter Vol. X, II.
- Slomann, W. (1959) Et nytt romertids gravfunn fra Nord-Norge. *Viking* XXIII, 1–28.
- Storm, D. (1999) Skjoldehamndrakten – et tekstilfunn frå middelalderen i en bosetningshistorisk sammenheng. Dräkt: Rapport från seminarium ved Åjtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum 15–17 oktober 1996. *Duoddaris* 15:37–42.
- Strand, E. A. (2021) Weaving Textiles: Textile Consumption for Travel and Warfare. *Viking* LXXXIV Special volume 1, 167–186. <https://doi.org/10.5617/viking.9053>
- Svestad, A. (2017) Svøpt i myra: Synspunkter på Skjoldehamnfunnets etniske og kulturelle tilknytning. *Viking* LXXX (2017), 129–156. <https://doi.org/10.5617/viking.5476>
- Svestad, A. (2021) Buried in Between: Re-interpreting the Skjoldehamn Medieval Bog Burial of Arctic Norway. *Medieval Archaeology*, 65:2, 286–321. <https://doi.org/10.1080/00766097.2021.1997202>
- Vedeler, M. (2007) *Klær og formspråk i norsk middelalder*. Unipub-avhandlinger. Acta humaniora, vol. 280. Oslo: Det humanistiske fakultet, Universitetet i Oslo.
- Vedeler, M. (2021) Golden textiles from Gokstad. *Archaeological Textiles Reviews* No 63, 47–57.
- Vedeler, M. og Bender Jørgensen L. (2013) Out of the Norwegian glaciers: Lendebreen – a tunic from the early first millennium AD. *Antiquity* Vol 87 (337), 788–801. <https://doi.org/10.1017/S0003598X00049462>